

# GAZETA TRANSILVÂNIEI

ANUL II

Nr. 204.

Brașov, Sâmbătă 17 (29) Septembrie

1888.

## Cum se contradicționează șovinismul.

II.

Brașov, 15 Sept. v.

În articolul, ce-l publicăm mai jos, „Pesti Naplo“ susține că „naționalitățile năvălesc direct asupra statului și că-i atacă temeliile; susține că ele stabilesc și profesază, „programe în contra statului“ și că ar avea „aspirații dușmane statului.“

În ce consistă însă pretinsa lor dușmănie?

Despre această foină șovinistă nu ne dă nici o deslușire. Numai o singură dată afirmă un fapt pozitiv, ce ar pute servi ca explicație pentru grozava mânia ce-o nutresc șovinismul ungar față cu naționalitățile.

„Naționalitățile“, exclamă „P. Naplo“, „mereu se plâng că Maghiarii le asupresc...“

Imprejurarea aceasta e de ajuns pentru foina maghiară, ca să ne declare de nisce „dușmani înversunați ai statului.“

Decă nisce copii orfani se plâng, că tutorul lor îi maltratează, sunt dușmanii lui și ai întregii instituții a tutoratului... Ciudată logică șovinistică!

Credem că este foarte nemerit a asemăna naționalitățile nemaghiare din Transilvania și Țara ungară cu nisce copii orfani, căci de douăzeci de ani încoco ele n'au avut parte de a cunoaște măcar o singură dată ce va se dică tractarea părintescă. Pentru ele „părintescul guvern“ n'a existat decât numai pe hârtia și în promisiunile false și ademenitoare ale adversarilor lor, după cari întotdeauna au urmat cele mai mari desamăgiri.

Așa dăr „naționalitățile se plâng mereu, că Maghiarii le asupresc,“ prin urmare atacă temeliile statului. În casă, când nu s'ar plânge liș'ar imputa, că conspiră în secret și refrenul ar fi același, că sunt dușmane statului.

Ceea ce este însă și mai ciudat, șovinismul dela „Pesti Naplo“ ca opozițional ce sunt, se vede vrându-nevrându constrinși a recunoaște, că naționalitățile nemaghiare au cauze de a se plânge de asuprire.

Dăr lucru de mirare — nu aceea cari le asupresc sunt de vină că ele trebuie să sufere, ci totu naționalitățile poartă vină tristei și durerosei lor situații.

Aici are încâtva dreptate „Pesti Naplo“. Este un adevăr recunoscut de toți istoricii, că făcând poporul își merită despotii săi și acesta ar fi o temă, care ar trebui să le dea mult de gândit mai ales Românilor cu carte, cari prin slăbiciunile și imposibilitatea lor au contribuit așa de mult la creșterea și înflorirea șovinismului ungar de astăzi.

Dăr șovinismul dela foina pestană sunt departe de a da vină conducătorilor naționalităților pentru că n'au fost destul de solidari și energici în lupta pentru apărarea limbei și a naționalității lor. Ei le impută numai că la alegerile pentru dietă „își vând voturile guvernului.“

„Comitatele în care România, Slovacii și Sârbii sunt în majoritate covârșitoare trimite totu deputați guvernamentali în dietă, cu cari guvernul maiorizează maghiarimea.“ Așa glăsuiesc „Pesti Naplo“ și de aceea denegă or-ce basă etică acuzărilor și gravamenelor noastre și-și spală mâinile ca Pilat susținându, că totu acele naționalități, cari sprijinesc guvernul, stabilesc programul în contra guvernului și a statului și din cauza aceasta nici o partidă maghiară nu poate face cauză comună cu ele și nu le poate ajuta nici atunci, când ar trebui să le ajute.

Deslușiți-ne acuma, onorabili șovinști, cum se poate ca naționalitățile de o parte să se facă slugile guvernului la alegeri și de altă parte să uneltescă în contra

lui și a statului, astfel ca nici opoziționalii unguri să nu mai poată da mâna cu ele?

Ori una ori alta trebuie să fiă minciună, căci a ajuta cuiva și a voi să-l omori în același moment este o curată imposibilitate.

Se vede că șovinismul ungar, când vorbesc de naționalități uită totu ce se petrece în jurul lor. Așa a uitat „Pesti Naplo“ și de afacerea abuzurilor electorale ale fișpanului Ormos, care a făcut atâta senzație între opoziționalii unguri și despre care soțul său „Egyetertes“ a scris înainte o lună:

„Decă peste câteva sute de ani cronicarii vor face amintire de Unguri.... vor spune, că a trăit un popor în plaiurile Tisei, care a putut să se mulțamească a se nutri cu minciuna, care s'a lăudat în fața întregii lumi, că e liber, pe când el n'a fost decât o cetă de sclavi, care se poate cumpăra cu bani mișesei...“

Și totuși „Pesti Naplo“, pe când se plânge de demoralizarea în administrație, vrea să facă pe naționalitățile deșmoștenite responsabile pentru presiunile și abuzurile electorale ale guvernului Tisza!

## Afacerea Strossmayer.

„Arad és Vidéke“ pretinde a sci din izvor foarte sigur, că dojenirea episcopului Strossmayer din partea monarhului a fost mult mai aspră de cum s'a scris prin diare. Așa spune foina ungară între altele, că Maiestatea Sa s'a întors de 2 ori pe dinaintea publicului, fără ca să observe pe Strossmayer. Episcopul intrând în conversație cu unul din arhierii ce erau de față, asemenea nu observă pe Maiestatea Sa. De-odată însă monarhul îndreptându-se spre el îl agrăi cu cuvintele: „Sie, Bischof!“ La auzul acestora episcopul se întorse surprins spre monarh. Monarhul din nou i-ar fi dicit atunci: „Sie... Sie!“ În

urma acesta urmă apoi dojana cunoscută. „Arad és Vidéke“ dice, că cuvintele „Sie Bischof“ au rămas de atunci proverbiale între locuitorii din Budapesta.

Diareul berlinesc „Germania“ publică în afacerea Strossmayer o lungă corespondență, ce i se trimite din Viena. În această corespondență se ia în apărare episcopul Strossmayer și se atacă presa ungară. Corespondentul vienez vorbește despre persecuțiunea Croaților, ducându că la 1848 „Croatii au fost aceea, cari au apărut monarhia contra revoluției.“ Despre Strossmayer dice: În măsura în care episcopul dela Diakovar se bucură de iubirea și stima națiunii sale, în aceeași măsură a atras asupra sa ura liberaliștilor și dușmănia șovinismului maghiar. Partida dela putere a Ungariei nu simpatizează cu Croații, mai ales din considerație față ca cele petrecute în 1848, când Croații cu arma în mână s'au luptat contra revoluționarilor maghiari pentru împărăție și împărăție. Așa-dăr partida acesta privește cu ură or-ce mișcare națională croată și un bărbat cum este Strossmayer, care a făcut atâta bine pentru dezvoltarea națională a Croaților, e discreditat în gradul suprem. De multu timpu partida acesta a pândit în secret ocaziunea pentru a nimii politicece pe acestu disgrăiatu capu bisericesc...

Corespondentul vienez al diareului „Novoje Wremja“ scrie, că refortificarea lui Strossmayer acasă, dela Belovar, în trecerea sa pe întregu teritoriul croată, a avut înfățișarea unui conductu triumfal. În călătoria acesta Strossmayer a fost însoțit de toți episcopii croați, afară de cardinalul Mihailovits. Pretutindenea a fost întâmpinat ca ovațiunii. În mai mare măsură a luat parte la aceste manifestații preoțimea catolică și încă nu numai preoții cari stau în atingere imediată cu poporul, ci și canonicii și ceialalt arhierii, afară de cardinalul metropolit Mihailovits. Toți episcopii sunt pe partea lui Strossmayer și-lu privesc pe acesta ca pe adevăratul capu al bisericii croate. În Croația există deja convingerea, că dojana ce i-a adresat'o monarhul

## FOILETONULU „GAZ. TRANS.“

(1)

### Istoricul clădirii școlilor române din Brașov.

În anul 1846 mă aflam în Viena în Academia C. R. a artelor frumoase, unde, după ce absolvasem cursul arhitecturii, cercetam școlă antică de modele figurale, pentru a mă eserecita și în ramul istoric de pictură. Domnul protopop Ioan Popazu (acum episcop în Caransebeș) venise la Viena, și avu onore a mă întâlni și a-i face cunoștința. Presentându-mă la D-sa ca arhitectu diplomat și l-mulți premiat de acea Academiă, imi descoperi cugetul obștei române din Brașov, că s'ar pregăti de clădirea unei școli naționale. Totdeodată m'a invitat să pregătesc un proiect de planu corăspunător zelului și necesității unei asemenea școle. Eu l'am rugat să-mi deie programa de părțile ce voiesc să se cuprindă în edificiul acestei școle, cum și măsurile

locului pe care este a se zidi edificiul școlii măcaru aproximative. D-sa mi-le-a comunicat mai întocmai cu dimensiunile în realitate ale terenului.

Îndată ce am avut aceste baze m'am apucat a face o schiță de proiect, seu cu alte cuvinte: unu studiu pentru planul școlii.

Cine scie câtu era pe acele timpuri națiunea română de apăsată, se va minuna, cum a putut cineva și numai să viseze despre unu așa mare proiect, și încă pentru o școlă română?

Atunci, când gemeau încă toți Românii sub jugul tiran alu supremației uniunei celor trei națiuni privilegiate din Ardeal; atunci când Românii nu le era ertat nici să vorbescă despre o școlă românească mai neînsemnată, cu atâtu mai puțin, de unu edificiu măreț care ar corăspunde și pentru o Universitate; atunci când nici loculu menit pentru școlă nu au cutezat a-lu cumpăra pentru zidire de școlă, ci numai sub nume de proprietate privată.

Astăzi încă — decă aruncăm o

privire în trecut — ne mirăm: ce a putut însufla ideia clădirii unui edificiu așa de măreț? S'ar pără, că a fost numai o însuflare a spiritului divin, asemenea acelor însuflări, cari au luminat pe vechii profeți. Căci planul (și programa) de atunci au corăspuns pe deplin atâtu spiritului timpului câtu și sistemului și programei de învățământ din presentu; pare că organizațiunea scolastică a fostu croită în împreună înțelegere cu computerul programei pentru zidirea școlilor române din Brașov.

La finitul cursului școlar din 1846, m'am întors din Viena în patriă, și cea dintău întreprindere a mea a fost a merge la Brașov și a mă apuca serios de facerea planului școlii. În 21 Iuliu 1846 am sosit în Brașov, și în 22 am măsurat locul, unde era să se edifice școlă, era în 25 am începutu lucrarea planului, după care s'a și dicitu edificiul.

Cu tôte că toți Românii doreau să se începă zidirea încă în primăvera anului 1847, totuși nedobândind încă per-

misiunea, remase esecutarea pe anul următoriu.

În anul 1848 însă se scie ce pedeci cumplite s'au pus în calea realizării acestei dorințe generale: Isbucnirea turburărilor, cari ținură aproape 2 ani, ale căroru urmări fatale s'au simțit multu timp. Și nu numai că a fostu împedată întreprinderea zidirei, din cauza tulburării dăr și mijlocele de trai și averile omenilor au fostu sleite. Mulți binefăcători ai întreprinderei zidirei au fostu despoiați de averi.

Astfelu a rămasu începerea zidirei până în anul 1851.

Atunci ne mai putându-se încunjura lipsa unui edificiu pentru școlă, și elevii sporindu-se foarte, s'au hotărât toți bărbaii de inimă, c'unu singuru votu unanimu, că școlă proiectată să se începă a se edifica. Au scrisu fiacare după putință să contribuie, atâtu la zidire, câtu și la întreținerea personalului de învățatură. S'au adunat tôte mijlocele înlesnitore spre acestu scop și în fine s'au



episcopului Strossmayer n'are să fie cea din urmă, căci, — dice corespondentul fôiei rusesce — în Austro-Ungaria s'au mai întemplat lucruri întorse și neașteptate și decă a fost cu puțință să devină ministru-președinte un condamnătu la morțe ca Andrassy, atunci și cu Strossmayer se pôte întempla să se întorcă rôta sortii.

**Adunarea generală a staturilor Romano-Catolice din Ardeal.**

In 24 l. c. s'a deschis adunarea generală a așa numitelor state romano-catolice. După Te-deum la care a pontificat episcopul Loenharth s'au dus cu toții în sala adunării unde președintele mirean al staturilor br. Ludovic Josika ș'a ocupat locul.

O deputațiune a adus pe episcopul Loenharth, care a fost aclamat cu „eljen“; episcopul a desfășurat în discursul de deschidere istoricul acestor adunări accentuându necesitatea de a se aduce toate jertfele posibile spre a corespunde pe deplin intereselor catolice, după aceea a făcut un panegiric repositului ministru Trefort dîcînd, că a procedat cu dreptate și ecuitate în afacerile catolicilor din Ardeal. După verificări s'a trimis o telegramă salutătoare către Papa. A urmat apoi discussiunea asupra cestiunei Congruiei și adunarea a luat cu insuflete la cunoștință că episcopul Loenharth contribuie anual 4310 fl. pentru sprijinirea clerului inferior. Comitetul crede că cestiunea congruiei se pôte regula fără a cere concursul statului. Staturile catolice pôt stabilii beneficiile preoților cu 600 fl. Decă acesta nu s'ar pute executa față cu toți preoții deodată, se se face succesiv. In total s'ar cere pentru întregirea beneficiilor 12660 fl. anual, care sumă apare deja acoperită afară de 2250 fl. Se speră că prin generositatea binefăcătorilor se va procura și această sumă. Comitetul propune dér ca staturile să decidă regularea congruiei.

După acasta se nasce discussiune asupra minimului propus de 600 fl. Gabriel Ugron dice, că este prea puțin, alții îl tin de ajuns. In cele din urmă, după ce au vorbit mai mult, s'a primit propunerea comitetului de cinspredece cu acea observare, ca minimul de 600 fl. să fie privit numai ca provisoric. A urmat apoi desbaterea statutului de pensiune a cărui stabilire definitivă a fost amănată la propunerea episcopului până ce expertii vor calcula venitul fondului de pensiune. Cu acasta s'a terminat ședința întâia. S'era a fost banchetă în sala redutei.

Caracteristic este, că foile șoviniste din Clușiu din incidentul adunării me-

morate ridică în slava confesiunea catolică din Ardeal în speranță, că ea va contribui la maghiarare cu mijlocele proprii, după ce statul îi mai are bani cu ce să înființeze școle de stat ungurești.

**SCRILE DILEI.**

„Egyetértés“ dela 26 Septemvre aduce curioasă scire, că Alteța Sa arhiducele Carol Ludovic, în timpul petrecerei sale în Timișora, ar fi făcut „adeverate demonstrații în favorul limbii ungurești.“ Fôia ungurească spune, că Alteța sa și-ar fi scris numele *unguresce* în albumul pentru oșpeti al societății „Crucea roșă“ și că cu toți ar fi vorbit numai unguresce, ér decă se întempla că cineva s'î răspundă în limba germană, Alteța Sa își exprima mirarea, că în Ungaria se află omeni cări nu știu unguresce. Interesantă este mai vîrtos următoarea discuție, ce, după „Egyet“ ar fi avut-o arhiducele cu nevasta protopopului evanghelic: Arhiducele o întreabă: „Ön nem beszél magyarul? (D-ta nu vorbești unguresce?) — „Nur deutsch, Hoheit!“ (Numai nemțesc, Alteță). — „Legaláb ért magyarul?“ (Ceu puțin pricepi unguresce?) — „Sehr wenig, Hoheit!“ (Förte puțin Alteță). — „Magyar esperesné létere? Hogy értsem ezt?“ (Dela o protopopăsă maghiară, cum s'o înțelegă acasta?) — „Hoheit, ich hab' in meiner Jugend keine Gelegenheit gehabt ungarisch zu lernen.“ (Alteță, eu n'am avut în tinerețea mea nici o ocașiune pentru ca să învăț unguresce). — De azóta már megtanulhattott volna!“ (Dér de atunci încôce ai fi putut să înveți). Cu asta încheiindu-se convorbirea, Alteța Sa — dice fôia ungurească — s'a întors în altă parte fără a vorbi un singur cuvânt nemțesc.

Din Viena se scrie diarului „Novoje Vremja“, că o deputațiune a *emigrantilor bosniaci* a rugat pe Sultanul ca séu să gonască pe Austriaci din Bosnia séu să concedă Musulmanilor din Bosnia ca sé se revolteze pe față. Sultanul a răspuns, că niciodată nu va primi un pact cu Austria, prin care se vatămă drepturile lui de suveranitate.

Distinsul profesor din Praga și cunoscutul filo-român, d-lu Dr. Ioan Jarnic, a adresat dilele acestea o scrisoare societății albaneze „Drita“ din Bucuresc, exprimănd, în limba română, simpatia și interesul ce pörtă pentru națiunea albaneză și română și pentru desvoltarea acestor națiuni, pe care le privește ca pe două surori gemene.

început zidirea încă în anul 1851 până o-au scos din fundament.

Prin neobosită stăruință a Dlui protopop Ioan Popazu, care dicea: „Să facem Ierusalimul românesc, templul sciințelor“, s'a edificat „Templul muselor“, care va fi cel mai frumos monument, și va vorbi dela sine spre eterna memoriă a acestui bărbal zelos.

Pe la 10 Septemvre 1851, sosi vestea: că Prea S. Sa Episcopul Andreiu Șaguna are să vină la punerea petrei fundamentale la Brașov. Bucuria era generală.

In 12 Septemvre la 3 ore după mîdă s'au început săpăturile pentru fundamentele școlii naționale române.

Cea dintăiu lovitură cu sapa (cazma, gheunioa, ciagla) a fost dată de bîtrănul cetățen și neguțătoriu Vasile Lăcea, om în etate de 72 ani, al cărui exemplu frumos l'au urmat Domnii: George Bariț, Dimitrie Teclu, George Ancau, Stafoveanu și alți mulți bătrâni și

tineri neguțători și elevi de școlă. Care cum sosea s'a pus la săpat. In cursul lucrării s'au mai asociat Domnii: Protopopul Gherman; protopopul titular I. Petric; profesorii: Iacob Muresianu, Preda, G. Belissimusti, Andronic Androne; neguțătorii cetățeni: Bureția, alături cu Bărbuceanu, Dimitrie Oțoșoiu, Andreiu Corbu, Ioan Petrovic, Constantin Belgasoglu, George G. Ioan, Ioan Corbu, George Burbea, Arsenie Diamandi, Ioan Navrea, Dimitrie Iuga și alții, cari au lucrat până sera.

Alătura locului de zidit lucrau lemnari (bărdași) la gratia de stejar pentru fundament.

In dilele următoare s'a continuat lucrarea cu un număr de robi (arestanți de penitenciar—Zuchthaus) și cu lucrători ordinari. Dér mirare! nu voiau să lucreze, și unii chiar au desertat, ca dela un lucru preste puțința lor. S'a mai întemplat — ca la multe zidiri — că s'a surpat un mal al șantului de fundamente. Unii din lucrători însă mai ambițioși și cu amăr propriu, v-

**„Indestulirea naționalităților.“**

Sub acestu titlu a apărut în „Pesti Naplo“ dela 18 l. c. articolul de fond, la care răspundem în fruntea fôiei. Elu este de următorul cuprins:

După cum se pôte prevedea, condamnarea lui Traian Dodă va oferi naționalităților privilegiu de a se plange și de a acusa. Cu atât mai vîrtos, că în contul aceluia vor și acum la ivelă și toate acele amărăciuni, pe care le-au produs trăsnetele regelui la Belovar. Ceea ce față cu Regele nu au cutezat să spună, vor și spune-o acum în contra statului ungar.

Să privim în fața acestor acuze și gravamine. Și pentru-ca să ne ocupăm cu acestea, ne vine tocmai *apropo* declarațiunea conducătorului cehic Rieger despre dualism. Rieger declară sincer că Cehii ar fi förte mulțumiți, decă ar avea atăta autonomă câtă au Croații. O dovadă mai bună ca acasta nici că se pôte pentru netemeinicia acestor acuze și gravamine, pe care le representă Strossmayer și aderenții lui.

Ce privește însă pe naționalitățile noastre, acelea în întregă Europa sînt cele mai bine situate. Vadă ce face Rusia cu supșii ei de altă limbă. Vadă ce face Germania cu Alsația și Lotaringia. Vadă ce face România cu Ovreei și cu Maghiarii.

Dér la noi e ceva ne mai pomenit, ca naționalitățile să năvălescă direct asupra statului și să-i atace temelile. Meru se plîngă, că Maghiarii le asupresc, dér ele înse-le cad în cea greșă mare, că pe când de o parte se exclud dela luptele vieții constituționale, pe atunci de altă parte chiar ele sînt acelea, care la fiecare alegere de deputat își vîndă voturile guvernului.

Să ne uităm pe rëndu la acele comitate, în care naționalitatea română, slovacă ori serbească este covîrtosă; și vom afla, că acestea trimit în cea mai mare parte deputat guvernamentali. Așa spre pildă: Arva, Carasul, Liptó, Timișul, Trencinul, Turrocul nu au ales nici măcar un singur deputat dietal opoșional, ci tot numai guvernamentali. In Arad stau cinci guvernamentali față cu doi opoșionali, în Bereg 1 opoșional, 3 guvernamentali; în Hunedora 2 opoșionali, 4 guvernamentali; în Marmatia 1 opoșional, 5 guvernamentali; în Selagiu 2 opoșionali, 3 guvernamentali; în Zolyom 1 opoșional, 2 guvernamentali; în Nyitra 1 opoșional și 10 guvernamentali.

Numerii acestia dovedesc destul de eclatant, că în Ungaria acuzările și gravaminele naționalităților nu au nici o basă etică. Arată, că partea cea mare a agitatorilor agiteză din negustoria. Căci în realitate lucrul stă astfel, că guvernul, decă este în contradicere cu opinia publică maghiară, maiorisză maghiarimea cu ajutorul naționalităților.

Și întru câtă naționalitățile pun program în contra statului, pentru ori și care partid maghiar este preste puțință de a face politică comună cu naționalitățile. Și așa apoi ori și ce se întempla cu ele în administrația, în colectarea de dare, în justiția, nu pôt fi luate în apărare, pentru că aspirațiunile dușmane statului nică un partid nu pôte să le sprijinescă. Guvernul profită cu multă dibăciă, deși adeseori în

modu neconștient, de situația acasta. Dér aci însși naționalitățile sînt de vină, căci ele fac preste puțință să le ajute omul chiar și acolo, unde ar pute, să ar trebui chiar să le ajute.

Nu scimă jutu-a-căt este adevărat, că dîndu mîna cu Ludovic Mocsary, Carol Eötvös și Dionisie Pázmány voescă să înființeze un partid în scopul indestulirii naționalităților. Dér decă ar și fi adevărat, nu am crede, că încercarea acasta ar succede. Pentru-că din partea Maghiarilor trebuie să se întemplantă apropierea. Ori-ce apropiere ce s'ar întempla din partea Maghiarilor, er mări numai cornele naționalităților. Și noi din partea noastră nică-odată nu am pute să contribuim la o politică, care ar voi să îmblăndescă aspirațiunile naționalităților prin promisiuni și încredințări.

Pentru rezolvarea cestiunii naționalităților și pentru indestulirea naționalităților din Ungaria, noi scim și profesăm numai un mod. Și acesta e: un stat de drept în înțelesul strict al cuvintului; o justiția exemplară, o administrația punctuală, grabnică și cinștită; o bună politică comercială și economică și o încasare de dare echitabilă.

Decă statul ungar va deveni odată astfel și decă Românul, Slovacul și Sêrbul vor vedea odată, că pe terenul justiției și al administrației nu se face deosebire între Maghiari și naționalități: atunci nică ei însși nu vor simți acasta deosebire și nică nu vor simți-o.

Însă îndată-ce vedă și se convingă, că statul ungar nu este un adevărat stat de drept, în urma proprietăților miserii vor deveni prada agitatorilor păcătoși. Trîndăvia și demoralizațiunea în administrația este ceea-ce dă armă agitatorilor naționalităților. Dér de altă parte însși naționalitățile sînt acelea, care totdeuna dau actualului guvern majoritatea sigură. Acasta e cea mai mare calamitate a parlamentarismului unguresc, care astfel nu se pôte desvolta pe calea sa, ci cade în brațele domnării de partid. Nu pôte crea acele reforme, care artă satisfacere nu numai pe Maghiari, ci și pe naționalități. Căci Maghiarii împărți și partea ce se află la putere și află unșprignu siguru la naționalități. Acasta e unu circuit vicios, din care deocamdată nu putem eși; dér care ar crea o situație și mai rea și mai periculoasă, decă s'ar îndrepta astfel, că s'ar satisfacere naționalitățile prin promisiuni, a căroră realizare ar ataca bazele de existență ale statului ungar.

**Intemplantări diferite.**

Esecutor impușcat. Tinerul Horvath Illes, în etate de 26 ani și de confesiunea *gr. cat.*, se rătăci printre funcționarii maghiari, ajungînd esecutor de stat. In calitatea acasta fu trimis în comuna curat maghiară Beregul mare (Nagy Bereg) cu scopul ca să adune vitele locuitorilor, ce deja erau mai de mult puse sub seceustru, spre a-le duce pe 19 Septemvre la tîrgul din Beregsasă ca să le liciteze. In presera zilei

di Lun 17 (29) Septemvre, în ziua S-tei Sofie, se se pună pétra fundamentală și se se alégă ca patrónă a Școlii S-tei Sofie. (Va urma.)

**Despre educațiunea de sine însși.**  
(Subiectul unei conferințe ținute la Ateneul din Craiova).  
(Fine.)

Unu însemnatu fapt moral de acestă fel este patriotismul, a cărui scânteia divină licuresce până și în inimile unor criminali, și care face pe omenii de bine să înfrunte cu entusiasm pericolele și morțe pentru apărarea țării și națiunii lor.

Altele sînt vederile omului réu din fire. Elu simte cu totul eterogen, cu totul deosebit de lumea ce-l înconjoră. Acasta n'are valoare pentru elu, decătu întru câtă îi pôte servi de mijloc pentru indestularea trebuințelor și postelor individuale. Alte ființe, alți omeni nu sînt pentru elu decătu niște



de 19 Septembrie vitele merite pentru licitația erau deja adunate la casa comună...

Literatură.

Meseriașul Român, foia pentru învățatură și petrecere, întocmită pentru meseriași și toți iubitorii de meserii...

Școala și Familia, foia pentru părinți și învățatori. Comitetul de redacție: Ionu Dăriu, redactorul responsabil...

Anunț și Invitare.

Reuniunea Mariana a învățătorilor din fostul district al Năsăudului și juru va ține adunarea generală...

Programa:

- 1. Membrii asistă în corpore la serviciul divin.
2. Deschiderea ședinței prin președinte.
3. Raportul anual și esmiterea comisiunilor.
4. Tractate teoretice, și anume: a) Biografia și principiile pedagogului...

desvoltare și cultivare a acestuia. d) Modulul de folosire a legendarului în școala populară. e) Disciplina școlastică...

5. Tractate practice cu școlarii și adecă:

- a) Numărul 2. din compută; b) Bucata 37. Pisica și șorecii din legendarul de V. Petri, tractată cu privire la înțeles și cetirea fluentă. c) Casurile substantivului, o lecție din gramatică.

6. Declamarea poeziilor: a) Omul frumos, de A. Mureșianu. b) Toporul și pădurea, de G. Alexandrescu și c) Fluierul ciobanului din legendarul de V. Petri.

Alte tractate teoretice seu practice înaintate subsemnatului Comitetu până la 7 Octomvre st. n. se vor considera.

Năsăud, 10 Septemvre 1888.

Comitetul Reuniunii Meriane.

Președintele: Gr. Moisilă Secretarul: Clementin Crivase. vicieriu foraneu.

Mulțămită publică.

Cigmeu, Septemvre 1888.

Poporul român gr. cat. din Cigmeu încă în an. 1885 a întreprins cu mare însuflețire edificarea unei școle confesionale...

Intru săvârșirea deplină a acestei opere grele, Ilustritatea Sa Prea Sfințitul Domn Episcopu Dr. Victor Mihalyi de Apșia s'a îndurat a dispune deschiderea unei colecte benevole în gremiu în favoarea școlei noastre...

Intrăga listă a contribuitorilor se compune din: Ilustritatea Sa Dr. Victor Mihalyi, Episcopu 50 fl., St. Moldovanu prepositu 2 fl., Andreiu Liviu canonicu 1 fl., Petru Popu can. 1 fl., Beniaminu Densușianu can. 1 fl., Simeontu Tamasiu propotopu în Lugosșu 1 fl., Nicolau Nestoru 20 cr., Dr. Maioru med. 1 fl. Fabiu Rezeiu adv. 1 fl. Suma: 58 fl. 20 cr. v. a.

Senatul școlei gr. cat. din Cigmeu vine a exprima mariminoșilor contribuitor și în specialu Ilustrității Sale Prea Sfințitului Domn Episcopu cea mai căldurosă mulțămită și recunoștință.

In numele Senatului școl.

Ioachim Crisanu, preotșu gr. cat.

CUNUNIA.

D-lă Alexandru Muthu, teologu absolut de Blașu, s'a cununat în 16 Septemvre cu d-șora Elena Romanu din Birghișu.

Dorim fericire tinerei părechi!

SCRIRI TELEGRAFICE.

Berlinu, 28 Septemvre.—Reichsanzeiger publică raportul lui Bismark, prin care acesta înșiră pretențiile date false ce le cuprind memoriile publicate ale împăratului Fridericu în privința cronologică nu mai puțin ca și faptică.

Impăratulu a datu principelui Bismark împuternicirea de a apela la procurorul ștatului.

Raportulu lui Bismark a produsu aici grozavă senzațiune.

Detmold, 28 Septemvre.—Impăratulu Germaniei a plecatu la Stuttgart.

Roma, 28 Septemvre.—Papa a primitu un mare număr de preoți italieni peregrini. În discursulu ce li le-a adresat, Papa a accentuat drepturile nealienabile ale scaunului papalu, asupra cărora niciodat nu va intra la vre-o învoială.

DIVERSE.

Reforma calendarului. Societatea astronomică din Franția, presidată de dlă Camille Flamaron, a primitu dela un donator anonim o sumă de 4000 lei pentru a se deschide un concursu pentru reforma calendarului actualu. S'au prezentat vre-o 59 de proiecte și 6 premii au fost date. Memoriale, pentru care s'a obținut premiulu întâiu, împarte anul în patru trimestre de 91 zile fiecare seu tocmai 13 săptămâni. Aceste patru trimestre fiindu absolut egale și identice, rezultă de aci, că calendarulu anului se găsește redus la calendarulu unui trimestru. Cu toate acestea ele nu dau în total decât 364 zile, a 365-a și 366-a din anii bisextili sunt clasate ca zile complementare în afară din săptămână și din lună. Acesta permite ca anul următor să începă cu aceeași zi a săptămânei ca și anul precedentu. Astfelu toți anii sunt absoluți asemenea și acelașu trimestru se repetă înfinitu. În acestă lungă seriă de trimestre egale pri-

ma, lună a fă-cărui trimestru are 31 zile și începe cu ziua de Luni, a doua, 30 zile și începe cu Joi, a treia, de asemenea 30 zile și începe Sâmbăta. Acestu proiectu suprimă luna de 28 zile; elu stabilește o ordine regulată în alternarea lunilor de 30 și 31 zile; în fine elu permite fără ajutorul nici unui almanach și printr'o simplă soțotelă de un minut să se fixeze în ce zi a săptămânei a cădutu seu va căde cutare pătrariu de lună, după cum este vorba de prima, de a doua seu de a treia lună a unui trimestru și acesta pentru ori-ce anu artă fi.

O mobilă curiosă. În esposițiunea dela Brusela se pôte vedé o mėsă de scrisă făcută din stejaru vechiu, care la aparență nu diferă de alte mese de felulu acesta. Acestă mėsă însă se pôte descompune și produce o mare surprisă. În timpu de cinci minute biroulu se pôte transforma într'o garnitură completă pentru o odaia de durmită, consistând din următoarele articole: un patu (inclusive saltea și plapomă); o masă; unu spalătoru cu ligheanțu etc.; unu cofaru de piele; o oglindă și unu fotoliu. Inventatorulu este d-lă Zwiker-Lotar din Brusela. În câteva minute toate acestea obiecte se punu la loc și disparu, formându biroulu cu toate accesoriile sale. Prețulu acestui obiectu este 640 franci, lucrulu fiindu din stejaru vechiu seu mahagoni.

Cursul pieței Brașov.

Table with 3 columns: Item, Price, and Unit. Includes items like Bancnote romănesci, Argintu românesc, Napoleon-d'or, etc.

Cursul la bursa de Viena

Table with 2 columns: Item and Price. Includes items like Renta de aur, Renta de hartiă, Imprumutul căilor ferate ungare, etc.

Editor și Redactor responsabil: Dr. Aurel Mureșianu.

umbre, pentru care elu nu pôte avé nici un simțământ de bunăvoință seu de milă, decâtu celu multu unu simțământ interesat de simpatia, întru câtu prin ei își pôte scuti vre-unu interesu seu a-junge vre-unu scopu.

Simțămintele generose ale altora, de amicitie, de patriotism, de umanitate, sacrificiile și însăși recunoștința pentru binefacerile primite, sunt lucruri neînțelese omului rău. Simțămintele și pasiunile firești ale lui, născute și nutrite prin o nefericită predispozițiune, sunt: neîncrederea în alții; ura și invidia în contra celor pe cari îi crede mai buni, mai tari seu mai fericiți decâtu elu; nepăsarea și disprețulu pentru cei mai slabi; și pofta de răsbunare în contra acelora, de cari se crede împiedecat în urmărirea intereselor sale.

Iubirea și liniștea sufletescă, care dicu înțelepții că este culmea fericirii, este necunoscutu omului rău. Er mórtea este pentru elu cea mai mare nefericire; pentru că elu vede într'insa prăpastia neantului, nimicirea totală a ființei sale. \*

Uneori o puternică sguiduire morală pôte să deștepte iubirea și în inima celui rău. Și atunci, la lumina acestui simțământ ceresc, elu întreveade adença rătăcire, ce determină firea sa, și se întorče la calea mântuirii.

Unu asemenea exemplu aflăm în frumosa legendă a d-lui Alexandri, intitulată Grue Săngeru, vol. III, pag. 106—107—109. Unu omu dintre aceia cari, pórta iadulu în sufletulu lor, pândese pe inimiză în umbră și după săvârșirea crimei recunoșce în victimă cadavru părintelui seu. Acestă îngrozitoare nenorocire produce în elu o astfelu de revoluțiune, încâtu îi schimbă firea și după unu jumătate de veac de cumplite chinuri ale muștrării de conștiință, de cumplite munci impuse de bunăvoință, acel monștru sêlbatic, care afla plăcere în uciderea de omeni, devine omu cu simțăminte umane, care se pētrunde

\* Confer. Schopenhauer: Die beiden Grundprobleme der Ethik, p. 272. Die Welt als Wille und Vorstellung, ș. a.

ne milă pentru suferința unui bietu animalu, a unei pasări pe care o vede murind și căreia prin binefacerea sa îi redă viața. Și atunci era mântuitu, era iertat.

Acesta este în adevăr unu fenomenu rar, însă cu atât mai interesant pentru studiulu tainelor firi omenești.

Deosebirea între omul bun și celu lașom seu rău din fire ne arată de cătu însemnată este, pentru fericirea omului, cultivarea virtuților de dreptate și caritate.

Acastă cultură, pe câtu de anevoioasă, ca să nu dicu cu neputință, este pentru celu rău, pe atât de ușor și plăcută e pentru celu bun. Pentru aceasta iubirea și binefacerea sunt trebuințe înăscute; și elu nu pôte și nu înțelege a-și căuta propria sa fericire decâtu pe acestă cale.

Forma cea mai frescă, sub care se manifestă simțămintele morale, este iubirea de țară și nêmulu seu. Ea îndemna pe omenii de bine la fapte, care le asigură iubirea și venerațiunea con-

temporanilor și memoria posterității. Nu toți, numai geniele cele mari se pôte face deadreptulu binefăcătorii omenirii întregi; însă făcarea pôte aduce partea sa la binele și mărirea nêmului seu, seu a cerului în care trăese. Nefericirea aceluia, care pune unu zidu nepetrut între sine și frații sei, și care, putend'o face, n'a simțitu nici-odată sfânta pornire de-a face bine altora, de-a aduce unu sacrificiu pentru binele societății.

Deci, oricine simte în inima sa o scinteia de bunățate, să n'o lase a se stinge; s'o arate prin fapte și s'o desvolte prin cultură, cu deosebire prin studiulu vieții omenilor mari; căci numai printr'insa omul pôte fi în adevăr mare; ea este focul sacru, care, cu câtu arde mai viu în noi, cu atât mai multu ne luminează și încălzește viața. Dumneșu este iubire, dicu evangelistulu, și acelu care locuesce în iubire, locuesce în Dumneșu și Dumneșu într'insul. \*)

M. Strajanu.

\*) Ioanu I, epistolă, c. IV, v. 16.

